

Аріна Рухтіна,
бакалавриня кафедри зв'язків з громадськістю,
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
a.rukhtina@ukma.edu.ua

Наталія Ніколаєнко,
наукова керівниця,
докторка політичних наук, професорка кафедри політології,
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»

ЛЕГІТИМНІСТЬ ВЛАДИ: СУТНІСТЬ, ОСНОВНІ ФОРМУЮЧІ ФАКТОРИ ТА ВИКЛИКИ

Легітимність влади є однією з ключових характеристик політичних систем, що визначає рівень суспільного визнання та виправдання права влади на здійснення керівництва, власне легітимність визначає стабільність держави, рівень довіри до політичних інститутів та ефективність управління суспільством. Поняття легітимності розглядається в політичній науці як дифузія підтримки режиму, спроможність системи створювати й підтримувати віру в те, що наявні політичні інститути є найбільш адекватними для даного суспільства. Без суспільного схвалення влада втрачає свою моральну силу, перетворюючись на механізм примусу. Тому питання про те, що робить владу легітимною, — центральне для розуміння природи політичних процесів, зокрема в умовах демократичних трансформацій і криз довіри, які спостерігаються у сучасному світі.

Найвпливовішу концепцію легітимності сформулював М. Вебер, визначаючи її як суспільне визнання законності влади, що виражається у готовності людей добровільно підкорятися. Легітимність, за М. Вебером, є переконаністю людей у тому, що ті, хто мають владу, володіють нею по праву.

До основних факторів, що формують легітимність, належать:

- економічна ефективність політичної системи та її здатність задовольняти потреби громадян;
- легальність — відповідність дій влади встановленим законам;
- традиції та культурна відповідність системи влади суспільству;
- харизма лідерів, віра у їхню особливу місію;
- ідеологічна та психологічна обумовленість довіри.

М. Вебер виділяє три типи легітимності: традиційну, харизматичну та раціонально-легальну. У сучасних державах переважає раціонально-легальний тип, що ґрунтується на визнанні суспільством законності обраних інститутів і процедур. Водночас на легітимність впливають також зовнішньополітичні чинники — участь у міжнародних організаціях, визнання інших держав, успішна зовнішня політика.

Проблема забезпечення легітимності полягає у поєднанні формальної законності та реальної суспільної підтримки. Як зазначав М. Вебер, «люди, над якими панують, повинні підкорятись тим, хто панує, через внутрішнє виправдання». Підкорення може мати раціональний, традиційний або емоційний характер, що визначає стійкість влади у різних політичних контекстах.

Таким чином, легітимність є складним багаторівневим явищем, що поєднує правові, соціальні та культурні чинники. Вона забезпечує стабільність політичної системи, формує довіру до влади й визначає ефективність державного управління.

Таким чином, легітимність є складним багаторівневим феноменом, що інтегрує правові, соціальні, політичні та культурно-ціннісні чинники. Вона виступає фундаментальною передумовою ефективного функціонування політичної системи, оскільки визначає рівень суспільного визнання влади та готовність громадян дотримуватися встановлених норм і рішень. Легітимність формує основу взаємної довіри

між владою та суспільством, забезпечуючи стабільність державних інститутів і знижуючи рівень соціальної напруги. Її зміцнення пов'язане не лише з правовою відповідністю дій влади, а й з морально-етичним схваленням, політичною культурою населення та ефективністю реалізації державної політики. Отже, легітимність можна розглядати як ключовий індикатор зрілості політичної системи та рівня демократичного розвитку суспільства.

Список використаних джерел

- Вебер, М. (1998). *Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Основи*.
- Вебер, М. «Типи панування». Вебсторінка Anthologyforthe lazy, <https://anthologyforthe lazy.webnode.com.ua/1/maks-veber-tipi-panuvannya/>.
- Дацаківська, О. (2006). Проблема легітимності політичної влади: основні концептуальні підходи. *Вісник Львівського університету. Філософські науки*, 9, 240–249.
- Ліпсет, С. (1981). *Політична людина. Соціологічні аспекти демократії*. Doubleday.
- Істон, Д. (1965). *Системний аналіз політичного життя*. Wiley.
- Ніколаєнко, Н. О. (2023). *Суспільно-політичні студії*. НУК.